Број 213. У Новом Саду, у понедељак 1. (14. октобра) 1912 Година XLVII.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 3 круне; на четврт године 9 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 К 50 п. за четврт године 1 К 50 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т. Чавића — Администрација »аставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у Лауша Кошута (главној) улици број 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрација »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату.

Овим бројем ступа „Застава" у последњу овогодишњу четврт. С тога молимо наше поштоване претплатнике да обнове претплату, да не би било прекидања у шиљању листа. Вересије по решењу управе нема.

Пошто ће одсада „Застава" излазити и недељом ујутру, те пошто ћемо и тај ванредни број „Заставе" слати својим претплатницима, одмах молимо *да пошљу у име претплате за последњу четврт 9 круна. Они поштовани претплатници, који су већ послали претплату, нека пошљу још по 1 круну.*

„Застава" ће доносити извештаје са ратног поља на Балкану од својих нарочитих извештача. Са Косова Поља слаће нам извештаје г. Јаша Томић.

Ми смо учинили све, што је до нас стојало, да задовољимо своју читалачку публику.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ".

На погрешном путу.

За аустроугарску дипломацију не може се рећи, да је срећне руке. Ретко је кад што добро и корисно учинила. Андраши се под утицајем бечких кругова сав заложио, да Босна и Херцеговина припадну Аустроугарској. Русија је пак, кад је морала загазити у рат против Турске, пристала на то, јер је Аустроугарска претила да ће је напасти с бока. Тако је никао рајхштатски уговор, о чијем понављању сада сиева аустроугарска дипломација, а с њом и велики део јавног мнења у Аустрији и Угарској нарочито оно јавно мнење, које стоји под утицајем плаћених бечких и пештанских листова. Андраши је мислио, да је и са мађарског гледишта добро учинио, што је изнудио окупацију Босне и Херцеговине и тако ударио клин у словенско месо. У Бечу су се пак задовољно смешили, јер су постигли двоје: ударили су клин између Србије и Црне Горе али су уједно од тога клина почели дељати маљ, да њим уздрмају мађарску снагу.

Данас увиђају то и многи Мађари. Нарочито пак од анексије Босне и Херцеговине види се јасно, да је заузеће тих српских земаља имало сврху, да се скрши и мађарска превласт. Виде то и мунгови, који пливају по бечким водама, али немају снаге, да се одупру бечкој политици, која им даје власт, да могу по Угарској жарити и палити. Иако су већ анексијом Босне и Херцеговине Мађари много изгубили од свога уплива, зато се ипак мунговски политичари загревају за даља освајања на Балкану, која би Мађаре потпуно уништила. Бивши председник угарског сабора, Навији, изјавио је, да би најбоље било, кад би се одржало данашње стање на Балкану. Новопазарски Санџак, којег смо се пре четири године својевољно одрекли, нека и даље остане у турским рукама, јер ми (т. ј. Мађари) не можемо дозволити, да нас свуд унаоколо опашу национални елементи, који су нам непријатељски расположени и који би нам пресекли пут у Турску. Новопазарски санџак треба да буде отворена капија за Аустроугарску. У томе Навији не види никакве освајачке намере, нити је то уперено било против балканских држава, него је то само оправдана заштита угарских интереса. Други мунговски политичар, Хегедиш, указује на то, да су наши привредни интереси везани за Балкан па због тога морају нам остати отворени сви путеви, који тамо воде...

Док је независно мађарско јавно мнење одлучно противно сваком даљем освајању на Балкану, јер се уверило, да и Босна и Херцеговина није донела Мађарима берићета, него само мржњу и нове терете, дотле мунгови говоре као да су прави Аустријанци бечкога кова. Навији хоће, да Новопазарски Санџак буде отворена капија и још говори, да тиме не радимо против балканских држава, а овамо иду отворено за тим, да се спречи Србија и Црној Гори, да заузму један од најчистијих српских крајева на Балкану, где има само православних Срба и муслимана, а римокатолика нема. Ко то пречи, тај је отворен непријатељ српском племену на Балкану, јер хоће и даље да удари клин у српско месо, али је у исто време и непријатељ Мађара, јер помаже, да се сруши њихова превласт, која је већ и тако уздрмана. Хоћемо ли да заштитимо привредне интересе, о којима говоре Хегедиш и многи други, онда морамо напустити погрешну политику, у коју нас гура кратковида бечка дипломација. Морамо престати са освајањем на Балкану и постати заштитници слободе балканских народа, као што су јасно изјавили ових дана Пашић и Гешов. Али у Бечу као да немају уши, да чују паметну реч

Због окупације и анексије Босне и Херцеговине натоварили смо грдне терете. Силни милијони су због тога утрошени. Равнотежа у државном прорачуну Аустрије и Угарске поремећена је, а мањкови се попуњавају само путем зајмова. На прву реч, да треба поново да штитимо неке интересе на Балкану, закључила је влада, да повиси издатке са 205 милијона, а на томе неће остати. За градњу железница у Босни и Херцеговини морамо поново да се задужимо. За издржавање јаче војске у тим земљама трошимо сваке године силне милијоне. А где нам је привредни успех? Од анексије Босне и Херцеговине овамо изгубили смо на Балкану многе пијаце. Оне европске државе, које тамо не освајају, пазаре много више него ми. Изазвали смо мржњу и неповерење код балканских народа. Колико нам је то шкодило, најбоље се види по томе, што смо од анексије *пасивни* у спољној трговини. *Увоз нам је за неколико година био*

ПОДЛИСТАК.

ЗА ЧАСТ И ХЛЕБ. (62)

— РОМАН ИЗ ДОБА ТИЦАНОВЕ БУНЕ. —

(Свршетак).

61.

Напољу је био мрак, врло слично оном времену, када је, ономад, митрополит Стратимировић истерао Сергија из свога двора, као недостојнога.

Овај је човек био — Влаја, који је дошао да, према ранијем споразуму, учини распоред с остатком имањца. Он је срећно посао довде свршио, и сада је имао да се на чамцу превезе, ниже Сланкамена, на леву обалу Дунава, а одатле ће после, кроз Банат, без бојазни прећи у Србију. Ту се граница не чува тако, а у Срему су према Србији мере сада биле знатно пооштрене.

Влаја изиђе из Сланкамена и пажљиво се упути месту, где је требао да сачека чамац од оне стране.

На самој високој стени над Дунавом стајаше нека прилика.

Влаја би сада најволео да прође и даље неопажен, али кад му то није већ могућно, он ће, пролазећи поред прилике, човека лепо поздравити и назвати му Бога.

Када приђе близу, познаде мантију.

— Опет калуђер! — помисли он, а за тим му дође на памет помисао: — Можда је то опет онај исти поганац!

Али он не имаде када ни размишљати дуго: да ли би волео да је погодио или не? То је био заиста Сергије, коме се, опет, чинило да га неко намерено прати у стопе.

— Стани! — викну Сергије, па пожури ка Влаји на сусрет.

Влаја мирно стаде, када му Сергије приђе.

— Ти мене гониш, знам ја то, осећам ја то! — викаше сада Сергије.

У јаком ветру који дуваше не могаше му Влаја ни разабрати сваку реч.

— Али не иде то тако! дрекаше Сергије. — Ја сам калуђер Сергије, који ће ти смрсити конце! А ти, ко си ти?

Викнувши то, Сергије потеже нож, који је од скора скривено са собом носио.

— А ја сам Влаја шумар, Србин и борац! — прозбори Влаја одступивши у тренутку корак назад.

— Ха, и отац оне лепе девојке! — писну Сергије и замахну ножем.

Влају ове речи потресоше више но нож у руци калуђеровој. Његово красно дете, од пре две недеље срећно већ и удомљено за војводиног синовца, умало није било жртва калуђерова невољалства.

— Јесам! — викну он, па сачека налетање Сергијево.

Вешто ухвати беснога калуђера за руку, па му је изви тако да Сергију испаде нож из руке. Тада Сергије покуша левом руком да шчепа Влају за грло, али га Влаја зграби и у гневу који удваја снагу изви и, на самом обронку високе стене — тресну у таласе узбуњеног Дунава.

Страшно пљусну вода, ветар ужасно фијукну па се у тренутку смири све — као некога проклетства нестаде из Срема.

Месец пун и блистав, исплива иза облака, који су га до сада потпуно заклањали, те се осветле и земља и вода.

Влаја у узбуђености спази како Дунав на површину избаци па онда понесе калуђеров леш.

Са друге се стране журио по Влају уговорени чамац...

О КЊИЖЕВНОЈ КРИТИЦИ.

(Свршетак.)

Нећемо залазити у појединости, него ћемо само споменути, да је у оцени Ускоковића неодлучан. Г. Лазаревић пати од сувишног поштовања авторитета, те не сме јасно да изрази оно што осећа. С тога су његове импресије на многим местима натегнуте и мора се много читати између редова. Он н пр. не сме да каже, да Ускоковићев роман не ваља, зато, јер су критичари пре њега то дело похвалили и јер је у том колу критичара био нарочито г. Скерлић. Што се нас лично тиче, ми ценимо роман г. Ускоковића, али нам се чини, да то није и мишљење г. Лазаревића, отуда он у оскудици смелости долази до резултата, да „књига може бити занимљива са сила погрешака".

У оцени г. Виловскога тражи оно, што није могло да буде и не знам из каквих разлога га ставља у minores.

У оцени г. Талетова има места, која контра-

већи од извоза за 2500 милијона круна. То значи, да нас наша спољна политика води у банкротство. Некада је Аустроугарска била на Балкану прва са својом трговином. Сада пак у Турској пазаримо свега годишње 24 милијона, у Србији, Бугарској и Црној Гори тек 18 милијона круна годишње, док наш савезник Немачка пазари у самој Турској годишње хиљаду милијона круна... Због тога у нас нема доста рада, а 1 милијон и 500 хиљада одраслих људи морало је отићи из Аустроугарске у Америку, да тамо тражи зараде.

Па шта да се ради? Један угарски политичар, који своје име крије, рекао је дописнику „Будапестер Тагблата“, да не остаје друго него да се оканемо ћораве политике одржавања садашњег стања на Балкану, па да се заузмемо за слободу балканских народа и да помогнемо њихов развитак, како би постали што бољи потрошачи наше робе. То је тачно. Али онда треба уништити силни уплив бечких језуита, који мисле, да ће народи у Аустроугарској постати срећни, ако они подижу „клостере“ и римокатоличке цркве у пределима, где данас нема римокатолика. Против те несрећне политике сатих и преситих језуита и њихових непромишљених савезника у солдатески треба да се дигну сви народи, јер они упропашћују нашу привреду и воде нас у европски рат. Са тога погрешног пута треба аустроугарску политику упутити на пут, којим би се постигао споразум с балканским народима. То може оснажити Аустроугарску и њене народе.

Рат на Балкану.

Сарајевски „Земан“ и балкански рат.

Колико се Шериф Арнаутовић срозао, откад је пољубио Штадлерову папучу, види се по чланку, који је донео сарајевски „Земан“. У том чланку грди Србе, Бугаре и Грке на сва уста. Шериф лаже кад тврди, да су из Србије истерани сви они, који нису православни. У сред Београда постоји муслиманска џамија, чијег хоџу издржава Србија. Има их и по другим местима Србија не даје за плаћу православних свештеника ни паре, а за плату муслиманских хоџа троши 21 хиљаду динара годишње. Шериф се расплакао због страдања Румуна у Србији и муслимана у Бугарској, а заборавио је, шта је радио са муслиманима у Босни Штадлер и — како га је због тога нападао баш он, Шериф. Али данас за паре и масан залогај друкчије гуди. Он налази, да би за Србију и Црну Гору боље било, да је под Аустријом или другом којом великом силом, него што је данас у слободи, па би народ имао мање терета него данас. Тако Шериф пљује на све што је српско. Али ко више себе пљује, на браду му пада.

Са црногорско-турског ратног поља.

О бојевима између Турака и Црногораца стигле су ове вести:

Битка још траје. Средња војска, којом заповеда престолонаследник Данило, заузела је у суботу у подне на јуриш утврђење Рогај. Топовима је бомбардовано добро утврђено брдо Борано у зетској равници. Пред вече је ступила у борбу пешадија, но пошто је наступила ноћ, обустављен је јуриш. У суботу после подне покушали су Турци да ударе на црногорску војску, којој заповеда бригадир Мартиновић, али је турски нападај сузбијен. При заузећу Рогаја отели су Црногорци један неповређен турски топ са муницијом. Код Дечића пало је 120 мртвих и 400 рањених Црногораца. Болнице су препуне. У подгоричкој болници врши болничарску дужност и кнегиња Ксенија. Међу рањеницима налазе се и многи Малисори. Краљ Никола је већ двапут посетио рањенике у болници. Досада је заробљено преко 300 Турака. Сви су послати у Никшић. Није истина, да су Арбанаси отели Беране од Црногораца.

Краљевић Петар брзојавно је известио једног свога школског друга у Хајделбергу о боју овако: „Последњих дана били се бојеви на целој линији. Турци су свуда сузбијени. Непријатељска утврђења и топови падоше у наше руке, многи официри и војници заробљени су“.

Варош и град Тузи падоше већ у црногорске руке. Идуће битке очекују се код Тапкише и Коплика.

Турци су свуда имали врло велике губитке.

Код Тарабоша су Црногорци заузели прве куле према граници. Тарабош је брдо високо 570 метара, а диже се западно од Скадра. Испод њега тече Бојана. Чим Црногорци очисте Тарабош од Турака, биће брзо под Скадром, *где има свега 9000 турских војника са неколико топова. Црногорци иду према Скадру са 20 хиљада војника и 6000 Малисора.*

Устанак у Старој Србији.

Из Београда јављају, да је у Старој Србији букнуо устанак. Турци су убили попа Ђорђа Буцнића, после чега је избио устанак у околини Нове Вароши. Устанак је букнуо и у околини Митровице. Чује се, да има око 10 хиљада усташа и да их предводи краљевић Ђорђе. У околини Новога Пазара Турци убили 6 српских свештеника. Деца и жене са границе бегају у Србију, јер Турци прете покољем. Арбанаси заузели Пећ и прикључују се српским усташима. Мобилизација турске војске у Старој Србији врло споро тече. Узимају и Хришћане, али многи бегају. Турци су два Србина осудили на смрт и пушкарали.

Турска мобилизација.

Турска војска прикупља се на бугарској граници од места Мустафа-паша до до Једрена. Муслимани из околине Једрена склањају се у Малу Азију, јер не верују у турску победу. По цариградским вестима Турска је досада скупила тек 250 хиљада војника. Из Мале Азије стижу сваки дан 10 хиљада војника. Веле, да и у Европи сад брже тече мобилизација. На железничким пругама у Малој Азији обустављен је промет, да би се могло што више војске довући. Неки листови дознали су, да су Турци на граници према Србији искупили 100 хиљада војника.

Вести из Србије.

Војни министар наредио је, да се сва српска војска причести. У Београд је стигао пуковник Липовац, који ће бити главни заповедник српских добровољаца. Турско посланство је већ пренело свој пртљаг у Земун, јер се очекује ових дана објава рата, можда већ данас или сутра. **Најдаље до четвртка отпочеће рат**, јер је сад и Бугарска довршила мобилизацију. Српске чете, које су биле искупљене у Нишу, кренуле су се на границу. У Београд је стигла прва чета талијанских гарибалдинаца, а дошао је и чувени Рус, Немировић-Данченко.

Врховни командант српске војске биће ђенерал Путник. Биће три српске војске, које ће водити ђенерали Срећковић, Живковић и Јанковић, а побочне војске краљевићи Александар и Ђорђе. Српска војска показала је досада већ велику издржљивост. Размештање тече глатко. Одзив је био изврстан. Београдски округ дао је сам место 80 хиљада више од 110 хиљада војника Почетак рата одложен је и због тога, што су многе чете пешке пошле на границу.

Са бугарско-турске границе.

Код Паланке сукобиле су се турске и бугарске пограничне чете. Губитака има на обе стране. Недалеко од Гечебе сукобиле су се турске чете са бугарским добровољцима. Рањено је 17 Турака. Полиција је у железничком возу за Једрене ухватила 14 бугарских шпијона.

На грчко-турској граници.

Грчки престолонаследник Константин дошао је са својим сином Ђорђем и ђенералштабом у Л рису. Кад је излазио из Атине, приређене су му бурне овације. Са прозора бацано је на њега цвеће. На железничкој станици се опростио са краљем и министрима уз бурно клицање одушевљене светине.

Италија и Турска.

Нема још гласова, да су преговори ради мира између Италије и Турске заиста прекинути, али се то очекује сваког часа. Сви гласови из Ушија где се преговори воде говоре, да су преговори потпуно запели и нема ни најмање изгледа, да ће се препреке моћи отклонити. Шта је узрок томе, што ће се ти преговори сасвим прекинути још се не зна тачно, али има гласова, да Италија неће да даде сад ни оно што је раније обећавала. Балкански рат је добро дошао Италији и она хоће тиме да се користи. Талијанска убојна морнарица под заповедништвом адмирала Вијале добила је већ заповест, да буде спремна да пође у турске воде. У дипломатским круговима се говори, да ће талијанска флота потпомагати грчку флоту и да ће онога дана, када бугарска и српска војска пређу турске границе, на улазу у Дарданеле појавити се талијанско убојно бродовље и бомбардовати турска утврђења. Италија ће сада по њу повољне прилике да искористи што боље, и не дозвољава, да је томе ико спречава.

Разне вести.

Из Америке се кренуло за Србију, Бугарску и Црну Гору већ 1750 војних обвезника, који су тамо били на раду. За њима ће и други. — Неки немачки листови пишу, да ће изаћи заједничка нота грофа Берхтолда и Сазонова, у којој ће се изјавити, да ће Новопазарски Санџак и Албанија остати и даље турско земљиште. Ала баш крупно лажу. — У руској штампи чују се јаки протести против изјава, које је учинио Сазонов, али које су биле удешене, да неко буде насамарен.

Политички преглед.

Далматински сабор.

Овога месеца требао се састати и далматински сабор, као што су сазвати и сви остали покрајински сабори у Аустрији. Али сада јављају из Беча, да је далматинском земаљском одбору већ јављено, да се ове године далматински сабор *неће сазивати.*

Босански сабор.

Из Беча јављају, да ће се босански сабор састати 9. (22.) октобра о. г. Дужност ће му бити, да изгласа зајам од 320 милијона круна, од којег ће се 260 милијона круна утрошити на железнице, 35 милијона на поправку земље, 10 милијона круна на школе и 4 и по милијона на здравствене прилике итд. Железничке пруге градиће се према интересима Аустрије и Угарске. Хрватско-муслиманска већина ће изгласати тај грдни зајам, а Хрвати ће ову прилику упо-

---

дицирају, н. пр. на једном месту вели, да је г. Талетов један од оних, који траже оно што је битно, а на завршетку тврди противно и т. д

За Јелића и Димитријевића налази, да су „сјајно осредњи писци, да треба да пишу, да имају права да пишу, иако немају „ни доста дара ни доста културе, ни школе, ни речника, ни..? (да л' би још штогод требало да немају, па ипак да пишу?).

Из тежње, да и наша критика треба да буде уметничка, да и она уђе у литературу у оном смислу, како то треба да буде с песмом и приповетком, ми видимо тежњу, да од наше критике хоће да се створи истина нешто, што би она требала да буде, али начин, којим то хоће наши критичари да изведу, не свиђа нам се. Они хоће да створе једну врсту формалне, непотпуне критике, критике фраза и лепих реченичних обрта, без потребне краткоће, снаге ствари и збијености критичарског израза. Томе ће свакако бити узрок њихово су вишно угледање и трабантирање за француским узорима, чије мисли и методе они каткада доста незгодно и сувише приметно пресађују, а с друге стране негирање германске науке, литературе и демостенског начина изражавања, који лежи у германској природи.

Завршићемо кратко: мало више толеранције, слободе, и небојажљивости за критичарску егзистенцију (намењено свима критичарима), а госп. Бранку Лазаревићу намењујемо речи Декартове: „Служити се у сваком испитивању с пуном вером, без услова и *обазривости*... и т. д.“, па ће и његова друга свеска „Импресија“ бити самосталнија и што је најглавније: одређенија и јаснија.

Кулски.

требити да Босни и Херцеговини даду хрватско обележје. Сада ће то радо учинити и муслимани, које су Хрвати раздражили против Срба. Па и то је братски. Зар не?

Цувај растерује ђаке из Прага.

Комесару Цувају криво је, што многи ђаци, Хрвати и Срби, уче у Прагу где су издавали и свој лист. Зато је наредио, да сви ђаци, који уживају штипендију од владе, напусте Праг и да оду на немачке универзитете по Аустрији. Тако би да се спречи, да се ђаци напајају словенског духа. Он од њих хоће да створи Хрвате, који осећају немачки. Већина хрватске интелигенције и није ништа друго, него Немци са хрватским обележјем.

Наш владар против цара Виљема.

Др. А. Калмар изнео је неке белешке из споменице пок барона Банфија. Кад је немачки цар Виљем 1896. године посетио нашег владара у Будимпешти, наш владар није талијанском посланику Нигри дозволио ни да проговори, него су му из пријатељства непрестано нуђене цигаре. Говор краља Виљема, у којем је величао Мађаре и њихову историју, ужасно је огорчио нашег краља. Тако је забележио Банфи у својој споменици. Ево шта Банфи пише: *„Краљ се повукао у своју собу, плакао је и тужио се, да му цар Виљем хоће да преотме љубав Мађара“*. Бурно и одушевљено поздрављање цара Виљема по Будимпешти учинило је нашега владара нервозним. Кад се возио са царем Виљемом, а светина се збила око кола, наш је владар *први пут*, ужасно узбуђен, полицији *лично* заповедио, да разјури светину. Кад је цар Виљем отпутовао из Будимпеште наш владар се није вратио у будимски двор редовним путем, него преко Маргитине ћуприје, да не чује бурне поздраве у почаст цару Виљему, које је приредила светина идући по будимпештанским улицама.

Вести из места и са стране.

Читуља.

Породицу нашег уваженог пријатеља, Уроша *Возаревића* из Лежимира, задесила је ужасна недаћа. Дана 25. септембра о. г. у 11 сати у вече уграбила јој је неумитна смрт најстаријег сина њеног Милорада на своме путу у Митровицу. Покојни Милорад био је ђак у седмом разреду гимназије у Београду. Са своје честитости и лепих особина био је опће омиљен код својих пријатеља и другова, и уопће свугде, где су га познавали. Иако још млад, живо је пратио сваки народни покрет, а својом разборитошћу и светлим карактером много обећавао, да ће српски народ у њему имати ваљана радника и да ће бити понос својих честитих родитеља. И тога ваљана младића изненадна и тешка боља скрши за два дана. Уз опћу тугу и велико саучешће у неизмерном болу уважене породице Возаревића сахрањен је покојник на митровачком гробљу. И том приликом показало се колико је Милорад био омиљен и уважен. Не само да су многи Митровчани испратили до вечне куће свога миљеника Милорада, него похиташе врло многи пријатељи из целе околине, а нарочито из родног му места Лежимира. Са покојником се опростио на гробу, у име другова, Милан Кошанин, ученик седмог разреда српске велике гимназије, врло дирљивим говором тако, да су сви присутни са сузама са гроба отишли. Нека је честитом и добром Милораду лака земља и трајна успомена, а родитељима и својти му нека Бог подари утехе!

Престао излазити.

Земунски „Српски Одјек“ престао је излазити са 38. овогодишњим бројем до повољнијих прилика. Власник и одговорни уредник био му је др. Миливој Бабић. Док није комесар Цувај укинуо слободу штампе, био је „Српски Одјек“ као политички лист, орган српске народне радикалне странке, а од тога доба излазио је као лист за прилике у месту, поуку и забаву

Срби вирилци у Вршцу.

За 1913. годину узети су у Вршцу у списак варошких вирилаца: Гаврило Змејановић, епископ, Милан Георгијевић, поседник, др. Никола Ђурић, адвокат, Коста Гренчарски адвокат, Коста Бајић закупник, Никола Недељковић поседник, Васа Петровић трговац, Јоца Георгијевић трговац, Јоца В. Токић поседник, Светислав Радак ћурчија, Мана Матејић трговац, Јован Малушев парох и Милан К. Петровић поседник Од 50 вирилаца има само 13 Срба. Пре 18 година још су Срби имали већину вирилаца у Вршцу. То значи, да су иноплеменици материјално боље напредовали.

Изабрат за посланика.

Јављају нам из Сарајева, да је за народног посланика у срезовима јајачком, зеничком и травничком са 200 гласова већине изабрат Јаков А. Поповић, свештеник из Јајца, кандидат „Српске Ријечи“. Његов противник био је Коста Попадић из Бугојна. Јефтановићева група у босанском сабору појачана је овим избором.

Свештеник тера народ из цркве.

У панчевачком „Грађанину“ пише неки поп Обрад Давидовић, о чијем пастирском делању било је већ више пута речи у „Застави“. На њега су спали данашњи епископи, да их брани. У 39. броју тога листа толико је већ забраздио, да тера из православне цркве све оне, који неће да признаду укидање автономије. Оне честите Србе, који неће да се поклоне архијерејима, којима заповеда римокатолик Лукач, назива идолопоклоницима, па вели, да хоће да купе самоуправно право за прирез од 2 до 3 круне, што га плаћају. Православље, вели он, неће процветати од броја, него од каквоће. Ако остану два или три, који се држе Христа, ту ће бити и Христос, а другима срећан пут у душегубни лавиринт слободе савести! Тако пише један српски поп. Тера из цркве оне, који неће да признаду, да је Лукач постао свети Сава. Тера из цркве оне, који издржавају њега и сличне, да служе Богу, а они служе мамону! Зар он да буде пастир, који тера своје стадо!

Против једне прославе

У „Српском Гласу“ издало је неколико учитеља опомену, да се не учествује у прослави 100 годишњице српске учитељске школе сомборске, чијом судбином данас управљају комесарчићи. Са комесарчићима угарске владе не могу народни учитељи имати никакве заједнице, а ни народ не може у таким приликама учествовати у прослави. Поменути учитељи предлажу, да се новац, који би се утрошио на ту прославу, пошље извршном одбору удружених странака, који ће створити фонд за потпору жртава комесарске обести Потпуно се слажемо. Доле с комесаријатом и комесарчићима. Презримо их и одбацимо!

Годишњица смрти Антуна Фабриса.

„Дубровник“ јавља: Дана 1. (14.) октобра 1904. године за навијек је заклопио очи наш учитељ и и вођ *Антун Фабрис*. До мало је дана ето још једна обљетница те за нас незаборавне смрти. Срби Дубровчани! Сјећајући се ове тужне обљетнице, настојте, да се Фабрису одужите, а то ћете најбоље извршити, ако високо и достојно будете развијали српски барјак, као и он; ако будете слиједили његове стопе у раду за наш народ. — Слава Антуну Фабрису!

Афера оставине дра. Лауденбаха.

Јављају нам, да је афера оставине дра. Лауденбаха, покојног адвоката вуковарског довршена решењем казненог суда, по којем државно одветништво одустаје од казненог прогона Јулије удове Лауденбахове и брата јој, проте Јована Јеремића, јер нема никаква разлога казненом поступку, што је био покренут поводом пријаве родбине покојникове.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице може се очекивати хладно време, местимице киша.

Кратке вести.

— У српске добровољце уписао се и један угледан Србин католик Дубровчанин. Примљен је и отишао је већ из Београда са српским добровољцима да свети Косово.

— Опћинска управа у дубровачкој Ријеци једногласно је одредила 50 круна за жртве Цувајева комесаријата.

— Жарко Бешедић, трговачки помоћник у Панчеву, извршио је самоубојство. Рана је смртоносна. Узрок је несретна љубав.

— Катарина Елкиш у Панчеву споречкала се са својим драганом, па у љутини се напила цеђа, али није опасно рањена.

— У Вршцу је извршио самоубијство 19-годишњи лимарски калфа Јозеф Јанек због несрећне љубави, а 77-годишњи Андрија Хорват обесио се, јер му је досадио живот.

— При избору ђакона у Вел. Бечкереку добио је већину гласова Лаза Марковић, али није добио две трећине гласова.

— Далматинском ђаку Алфиревићу судиће порота у Целовцу а не у Задру, јер влада жели, да му Немци суде. Алфиревић је оптужен да је сукривац Луке Јукића

— Бански сто у Загребу одбио је призив дра Алекс. Хорвата против истражног затвора у ствари проневере у друштву „Балкан“. Општа је мишљење, да се Цувај свети Хорвату због тога што праваши неће да му помажу

Народна привреда.

Са будимпештанске берзе и новчане пијаце.

На будимпештанској берзи био је у суботу велики лом. Поред оскудице у новцу, која се све више осећа, дошла је бечка претња против Русије, на коју је дошао одговор из Русије: претња војног министра Сухомлинова. Цене свим вредносним папирима ужасно је пала. Акције неких банака спале су страховито. Акције Угарске Кредитне Банке пале су на 784, дакле са 16 круна по комаду, акције будимпештанских трамваја на 660, дакле са 23 круне и т. д. Да се није влада умешала и умирила берзу, да неће бити рата, ко зна, како би се још свршило. Али ако се бечка солдатеска и језуитски беснови не смире, те не престану са својим претњама, неће добро бити.

Хрватска земаљска банка у Суботици.

Хрватска земаљска банка из Загреба удружила се са земљорадничком штедионицом у Суботици и преузела њено целокупно пословање. Она се налази на ћошку Дамјановићеве и Келчеј еве улице. Нова банка бавиће се свима гранама банковног и меничког посла. У управи су: Оскар Вајсмајер, председник трговачке коморе у Осеку, Хинко гроф Куен—Белаш из Нуштра, Мирко Херман из Осека, Фрањо Драгутин Шмит из Осека, Јосип Шпитански из Беча, Јулија Соргер из Осека, од прокуриста централе: Геза Сабо и Драгутин Водичка из Осека; из Суботице су чланови: Марко Дулић, велики поседник, Павао Кулунџић жупник, Богдан Димитријевић варошки благајник и поседник, др. Фабијан Малагурски адвокат и поседник, Нестор Лендвај, велики трговац и поседник, Вране Тумбас, трговац и поседник. Први управитељ филијале је Војислав Станковић, а други управитељ Шандор Рајчић, бивши управитељ земљоделске штедионице.

Брзојави „Застави“.

Стигли 14. октобра.

Рат на Балкану.

Беч. Вест „Фосових“ Новина“ о упадању аустроугарске војске у Новопазарски Санџак не одговара истини. Аустроугарска ће остати неутрална

Београд. Објава рата не очекује се пре среде. Дотле ће бити извршено размештање војске у Србији, Бугарској и Грчкој.

Петроград. Пошто је Сазонов својим изјавама о Балкану дошао у противност са руским јавним мнењем, није искључено, да одступи. Као његов наследник спомиње се Чариков.

Лондон. Грчка влада купила је овде крстарицу и четири торпедњаче за 1,250.000 круна.

Петроград. Бугарска влада тражиће, да се за економне области у Турској именују хришћански гувернери, да законе доносе автономни сабори и да свака автономна област има своју народну војску, а управа автономних области да стоји под контролом Европе и балканских држава.

Софија. Турска влада је са врбовањем добровољаца потпуно насела. Једва је скупила 2000. Уздање у Арбанасе изјаловило се.

Цетиње. Приморска дивизија црногорске војске заузела је утврђења Катркал и Пет Убала. Спрема се борба код Тарабоша, који је кључ за Скадар. Бојеви се бију често ханџарима и бајонетима. Војска, што иде из Подгорице заузела је Рогај и Врањ јуришем. Губитака има доста.

Политички догађаји у Угарској.

Будимпешта. Очекује се састанак сабора за 7. (20.) октобар, али поднашање законског предлога о опћем бирачком праву одгођено је за касније време. Мунгови раде

на томе, да се одбаци Лукач и да за министра председника дође Куен, пошто је Лукач све непријатне ствари извршио.

Рат на Балкану.

Босанци и Херцеговци у рату.

Београд. Овде стижу поуздани гласови, да у редовима турске војске у Санџаку противу Црне Горе има Муслимана из Босне и Херцеговине. Но има нешто мало Муслимана и у црногорским редовима. Херцеговаца има до сад у црногорским редовима око 1.500.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

ПРИПОСЛАНО.

Отворено писмо

преузвишеном господину

ЛУКИЈАНУ БОГДАНОВИЋУ

патријарху српском

Карловци.

Прошло је осам дана, како сам преко „Заставе“ бр. 200, молио и позвао Вашу преузвишеност да ми 1. достави решење уг. владе на уток против избора књиговође код карловачке гимназије и 2. да ми разјасни разлику у одлукама о оставини Младена Суботића код карловачке гимназије. Ово је захтевала моја част, ја морам са себе спрати прљотину; „да сам лажно клеветао“ г. Павла Јовановића министар. саветника пред министром председником. И сад кад Ваша преузвишеност неће и не сме да одговори, потврђује „или да то решење *не постоји*“, у ком случају г. Павла Јовановића министарског саветника терети лажна заклетва, „или решење *постоји*“, али је неповољно по Вашу Преузвишеност, па га Ваша Преузвишеност сакрива, но у првом и другом случају одпада са мене лажна клевета, а доказује се: „*да се вас двојица међусобно клеветате*“, но код Ваше Преузвишености је тежи положај, јер поред клевете Вас терети и фалзификат патронатских одлука

Но овоме се није чудити: Кад је г. Павле Јовановић министарски саветник на главној расправи 23/IX. ове год. признао, да један скроз непоштен човек може бити дугогодишњи пријатељ г. министарском саветнику па и Вашој преузвишености, кад г. министарски саветник признаје: да је примио крађено вино, да је лагао у својим извештајима само се заклања за свога шефа. У таком друштву може се све догодити, ту није искључена ни лажна заклетва, такви људи кадри су фалсифицирати и патронатске одлуке, тако друштво кадро је годинама отезати једно решење.

Да ли је и Ваша преузвишеност у том друштву?

Да ли то друштво доликује Вашој Преузвишености. Као српском патријарху?

Ја сам покушао лепим, да молим Вашу преузвишеноет, но ево утврђено је: да је Ваша преузвишеност без хришћанске љубави. Ваша преузвишеност систематски гони не само поједине људе, већ читаве породице.

Па докле тако? Да ли се то слаже са достојанством српског патријарха? У место благослова Ви шаљете проклетство!

Ја жалим што је до овога дошло и изјављујем: да кривица није до мене, већ главна кривица терети Вашу преузвишеност, а то ће се доказати и пред судом јер расправа од 23./IX. о. г. није коначно решена, тамо ће се видети очи у очи: Ко лаже и ко клевета?

У *Карловцима*, 7. октобра 1912. год.

Стеван Павловић, књиговођа.

Трговина.

Нови Сад, 13. октобра 1912. године.

Пшеница прве каквоће 22 К — п. до — К — п
Пшеница нова 21 К — п. до — К — п.
Пшеница средња 20 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша — К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 16 К — п. до — К — п.
Зоб нова 17 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 20 К — п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов 10 К — п. до — К —
Све од сто кила.

ЧИТАЈТЕ ДОБРЕ КЊИГЕ:

Приповетке, *Ги де Мопасана*, (27 новели), лепо увезано К 3·50 — **О друштвеном просвећивању** од *Ђорђа Грујића*, лепо увезано К 1·60. — **О Немцима** од *Др. М. Тривунца*, лепо увезано К 2·50. — **Дела Ђуре Јакшића** у 4 књиге, лепо увезано К 15·—. 1432 9—10

Издавач: Напредак — Земун.

ПРОДАЈЕМ ЈЕФТИНО

око 70 m³ брестовине од 20—30 cm
око 30 m³ брестовине од 30 па на више
око 30 m³ јасеновине од 20 па на више

Дрво се налази на обали Саве код Сиска. Директне понуде уз ознаку адресе шаље

Јосип Стиић мл. — Сисак

Посредници добију примерну провизију.
1707 2—3

СТЕЧАЈ.

На место књиговође Српског Народног Позоришта које је остало упражњено А. Ђосића, досадањег књиговође, расписује се стечај с роком до 11. (24) октобра ове глд. а с годишњом платом од 700 круна.

Ко жели то место тражити треба сведоџбама да докаже, да је способан самостално водити рачунске књиге по двоструком књиговодству, да је вешт склапати закључне рачуне и вршити целу новчану манипулацију.

Молбенице се шаљу до назначеног рока Управном Одбору Српског Народног Позоришта у Новом Саду.

У Новом Саду, 10. октобра 1912.

Начеоник Српског Народног Позоришта:

1703 1-2 **А. Хаџић** с. р.

Дражба на мањак.

Потписана црквена општина распије дражбу на мањак за оправку звона, која ће се одржати после осам дана од првог уврштења у овоме листу.

Прорачуњена свота износи К 1403.

План и прорачун може се видети код перовође црквене општине.

Понуде могу се слати и писмено.

Црквена општина задржава себи права, да повери посао ономе, у коме највише гаранције налази за изврстан посао.

У *Шајкашсентивану*, 9./X. 1912. год.

Шандор Плавшић председник. **Ђ. Марковић** перовођа.

У пажњу!

5.000 пари ципела.

4 пара за само 7 круна 50 пот.

Због обуставе плаћања више великих фабрика опуномоћен сам, да једну велику партију ципела јако испод цене коштања распродам. Зато продајем свакоме 2 пара мушких и 2 пара женских ципела за шнирање, кожа браун или црна галоширана са јакчм кованим ђоном, врло елегантне и најновија фазона. Величина по нумерама. Сва четир пара коштају само **7 кр. 50 пот**. Разашиљем са поузећем. 1265 1—1

A. GELB, Schuh-Export, KRAKAU Nr. 137

Размена дозвољена, новац се враћа.

Стечај.

Жабаљска прва штедионица д. д. расписује стечај за место

КЊИГОВОЂЕ.

Тражи се: Потпуно знање двојног књиговодства, даље знање мађарског и српског језика речју и писмом.

Плата: 2000 Круна годишње.

Молбе са сведоџбама о досадашњем службовању ваља слати на управу до 10. нов. 1912. по нов.

Заузимање места 1. дец. 1912.

У Жабљу 8. октобра 1912.

1694 3—3 **УПРАВА.**

За своју гвожђарску трговину

ПОТРЕБУЈЕМ **ПОМОЋНИКА**

који сем српског језика зна немачки и мађарски говорити и који би у радњу ступити могао одмах, у понуди ваља означити захтев плате са станом и храном или (фикс).

1702. 2—3 **ЂОКА СЛАВКОВИЋ, ЗЕМУН.**

ОЖЕНИО БИ СЕ.

Ја сам удовац, стар 34 године, изучени трговац, живим у Панчеву, имам двоје деце, ћерку од 9, а синчића од 3 године. Може бити старија девојка или млађа удовица без деце. Мираз би био око 3 хиљаде круна. Моје је имање у вредности око 18 хиљада круна. Писма треба управљати на црквену улицу број 42. — За дискрецију јамчим.

1714 2—3

ПОМОЋНА ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

АРКАДИЈЕ ПЕТРОВИЋА

У СЕНТОМАШУ

потребује једног млађег СПОМОЋНИКА, који може ступити одмах. 1710 2—3

За своју мануфактурну и мешовите робе трговину

потребујем помоћника

који сервира 3—4 године, у радњу ступити може одмах или 15. октобра т. г.

Миша Матеић Oppava (Torontál).

1584 3—3

ГЛАВНИ КОМИСИОНАР

за Угарску Хрватску и Славонију, Босну и Херцеговину и т. д.

Српске Манастирске Штампарије у Срем. Карловцима.

Одлуком Саборског Одбора предана су мени у главну комисију сва издања горепоменуте штампарије, као што су **школске и црквене тисканице, школске књиге, писанке** и т д. — Стога молим славне црквене општине, господу учитеље и свештенике, да од сада изволе наруџбе **директно мени слати**, а никако манастирској штампарији. ::::::

НАЈВЕЋА ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ШКОЛСКИХ КЊИГА И УЧИЛА 1387 16—22

МИЛАНА ИВКОВИЋА

НОВИ САД — (Ujvidék).

На школским књигама дајем :: највећи рабат!

Препоручујем своје велико стовариште на мало и велико (en gros). Канцеларијског и концепт-папира, оловака, пера, радир гуме, мастила најбоље каквоће, сунђера, писаљака, таблица и све остале приборе за школе и канцеларије. —

Све по јефтинијој цени него игде! - Послуга брза и тачна!

Списак школских књига и учила, школских и црквених тисканица и канцеларијског прибора шаљем бадава! —

Електрична Штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.